“ชาติ” ในวิถีพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวัน*

“Nation” in the Nation Museum of China Japan Korea and Taiwan

นงลักษณ์ ลิ้มศิริ (Nongluk Limsiri)**

บทคัดย่อ

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาพของชาติที่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติและพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติของ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวันจัดแสดงให้ประชาชนได้เข้าใจและภาคภูมิใจถึงความเป็นมาของชาติตน และภาพความสัมพันธ์ของ 4 ประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งแนวทางการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ที่มีประโยชน์สามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครของไทย

ผลจากการศึกษาพบว่า เรื่องราวของชาติที่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติของจีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวันนำเสนอเป็นไปในแนวทางใกล้เคียงกัน คือแสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่ทางอารยธรรม/วัฒนธรรมที่มีความเป็นมาที่ยาวนาน พัฒนาการความรุ่งเรืองของชาติและความสามารถของบรรพบุรุษ ส่วนในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติผลจากการศึกษาพบว่าประเทศ ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวัน มีวิธีการเลือกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เพื่อนำมาบอกเล่าในพิพิธภัณฑ์ที่เหมือนกันคือพิจารณาเหตุการณ์ประวัติศาสตร์บนพื้นฐานที่เกี่ยวโยงกับปัจจุบัน

ทางด้านความสัมพันธ์ระหว่าง 4 ประเทศ เรื่องราวที่ปรากฏในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติส่วนใหญ่เป็นไปในทางบวก แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ที่เป็นไมตรีด้วยการแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมระหว่างกัน ขณะที่เรื่องราวที่นำเสนอในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติ แบ่งได้ 2 แนวทาง

แนวทางแรก - มุมมองของเพื่อนบ้านที่มีต่อญี่ปุ่น สำหรับจีนและเกาหลี ภาพของญี่ปุ่นในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ของ 2 ประเทศคือ “ผู้รุกราน” ขณะที่ไต้หวันนำเสนอเรื่องราวญี่ปุ่นทั้งด้านบวกและลบ ในฐานะ “ผู้ยึดครองและผู้สร้างความทันสมัยในประวัติศาสตร์ไต้หวัน”

แนวทางที่ 2 - มุมมองของญี่ปุ่นที่มีต่อเพื่อนบ้าน ญี่ปุ่นเลือกที่จะนำเสนอเรื่องการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศเป็นแกนหลักของนิทรรศการ ดังนั้นมุมมองของญี่ปุ่นที่มีต่อเพื่อนบ้านโดยเฉพาะจีนและเกาหลีจึงเป็นไปในทางบวก

สำหรับแนวทางที่น่าจะนำมาปรับใช้กับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติของไทยมี 3 รูปแบบ คือ รูปแบบแรกปรับเนื้อหาและวิธีการนำเสนอ รูปแบบที่ 2 ปรับโครงสร้างโดยรวม และรูปแบบพิเศษ นำรูปแบบและระบบ “พิพิธภัณฑ์เด็ก” มาเป็นส่วนเสริมเพื่อให้เด็กมีความคุ้นเคยและสนใจกิจกรรมของพิพิธภัณฑ์

---

* บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่งานวิจัย

This article aims to publishing research

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาภาษาญี่ปุ่นธุรกิจ คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Assistant Professor, Business Japanese Program, Faculty of Liberal Arts, PANYAPIWAT Institute of Management, nonglukl@yahoo.com, 02 2855 1230

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

คำสำคัญ : พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติ ชาติ นิทรรศการ มรดกทางวัฒนธรรม

Abstract

The purposes of this research are to present the nation's image which are exhibited at Chinese, Japanese, Korean, and Taiwanese National Museums and at National Museums of History in order to build their citizens' understanding and proudness of their country. They also show the close relationships of the four countries from the past up to the present. Moreover, it includes the useful way of exhibition which can be appropriately applied to the exhibition at the Bangkok National Museum.

The result of the study is found that national museums mostly present their stories in the same way; that is, they present their long, great and prosperous civilization and cultures, the development of national prosperity and the talent of their ancestors. In the national museum of history, it is found that Japan, Korea and Taiwan choose some historical incidences to be present in the museums in the same way; that is, they consider the historical incidences based on those related to the present.

As the relationship among the four countries, the stories appeared in the National Museums mostly convey positive meanings. This shows the friendliness in inter-exchanging in trade and cultures, and the stories presented in national historical museums can be divided into 2 ways:

Firstly, the image of Japan seems to be the 'invaders' in the viewpoints of China and Korea's historical museums. However, Taiwan's museum positively and negatively presents the Japanese stories as 'the rulers and modernization builders' in Taiwanese history.

Secondly, Japan's viewpoints on the neighbors which are exhibited are mainly to present cultural exchange and trading with other countries. Thus, Japanese viewpoints on neighbors, especially China and Korea, seem positive.

The 3 ways to be adapted for being appropriately used in Thai National Museums are as follows: the first way is to adjust in content and method of presentation; the second way is to adjust the whole structure; and the last and special way is to bring in the format and system of 'Children Museum' to be the especially part of the museums in order to help the children to be familiar and interested in the activities of the museums.

Key words: National Museum, National Museum of History, Nation, Exhibition, Cultural

บทนำ

ชาติทุกชาติล้วนมีภาพอดีตที่เป็นรากเหง้าความเป็นมาของตนเอง และมักจะมีวิธีสร้างความรักชาติด้วยการบอกกล่าวคนในชาติให้รู้เรื่องความเป็นมาแห่งรากเหง้าของตนด้วยแง่มุมต่าง ๆ เชื่อมโยงให้เห็นความเป็นมาในอดีตกับปัจจุบันผ่านสื่อหลายรูปแบบ จากงานวิจัยเรื่อง “สันติภาพและความรักชาติ : ความรู้และมุมมองจากประวัติศาสตร์สงครามในพิพิธภัณฑ์ ญี่ปุ่น จีน และเกาหลี” (นงลักษณ์ ลิ้มศิริ, 2556) สะท้อนให้เห็นถึงการใช้พิพิธภัณฑ์เป็นสื่อบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมาของชาติ ในช่วงหนึ่งที่ชาติตกอยู่ในภาวะของสงคราม เรื่องราวและภาพการต่อสู้จากสงครามเสริมสร้างความรู้สึกรักชาติ ทำให้คนในชาติเกิดความรู้สึกชื่นชมในความกล้าหาญเสียสละของวีรบุรุษ พร้อม ๆ กับเกิดความรู้สึกอคติเกลียดชังระหว่างกัน โดยเฉพาะคนจีนและคนเกาหลี ซึ่งถือว่าตนเป็นชาติที่ถูกญี่ปุ่นเข้ามารุกราน ความรู้สึกอคติและความเกลียดชังที่มีต่อชาวญี่ปุ่นในฐานะผู้รุกรานยังคงดำรงอยู่แม้ในปัจจุบันนี้

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีไม่ได้มีเฉพาะด้านลบในเรื่องของสงครามเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันในด้านบวก ทั้งในเรื่องของการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างกันบนพื้นฐานอารยธรรมที่รับจากจีน มีประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่ใกล้เคียงกัน เช่น ถูกศัตรูภายนอกรุกรานและเข้ายึดครอง ต่อสู้กับปัญหาความยากจนขาดแคลนจนสามารถพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัยได้ ทั้งนี้ไม่ใช่เฉพาะ 3 ประเทศเท่านั้นที่อยู่ในกรอบความสัมพันธ์ทั้งทางบวกและลบระหว่างกัน ไต้หวันก็เป็นอีกหนึ่งประเทศของภูมิภาคเอเชียตะวันออกที่อยู่ในกรอบความสัมพันธ์ดังกล่าวนั้นด้วย ไต้หวันรับวัฒนธรรมจากจีนโดยตรงในฐานะที่เคยเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของจีนและเคยตกอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นเป็นเวลาร่วม 50 ปี ประเด็นที่น่าสนใจคือ ในปัจจุบันทั้ง 4 ประเทศประสบความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ พัฒนาทรัพยากรบุคคล กลายเป็นดินแดนมหัศจรรย์ทางเศรษฐกิจ และมีเทคโนโลยีก้าวหน้า ขณะที่ประชาชนมีความภาคภูมิใจในความเป็นมาของชาติและยังจรรโลงวิถีชีวิตขนบประเพณีของตนเองไว้ได้ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว

งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการที่จะเปิดพื้นที่ใหม่ของการศึกษา มองการฉายภาพประวัติศาสตร์ภูมิภาคเอเชียตะวันออกในมิติที่กว้างขึ้น ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี แต่รวมถึงไต้หวัน และมองรูปแบบความสัมพันธ์ที่ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะมิติของสงคราม โดยเลือกที่จะศึกษา “ภาพสะท้อนความเป็นชาติ” จากพิพิธภัณฑ์แห่งชาติในฐานะที่เป็นพิพิธภัณฑ์หลัก มีคำอธิบายเรื่องชาติในแง่มุมที่กว้างทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการต่างประเทศ โดยต้องการศึกษาว่าพิพิธภัณฑ์แห่งชาติของ 4 ประเทศมีวิธีการนำเสนอภาพของชาติอย่างไรที่จะนำไปสู่ความผูกพันที่ลึกซึ้งของคนในชาติ และทำให้คนรุ่นใหม่รับรู้และภาคภูมิใจในประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับเรื่องชาติของตน

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

ทบทวนวรรณกรรม

จากการสำรวจในเบื้องต้นพบว่า แม้จะมีการศึกษาพิพิธภัณฑ์จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวันจำนวนมาก แต่แนวการศึกษาหลักมี 3 แนวทางคือ

1. ศึกษาด้านเทคนิคและวิธีการของพิพิธภัณฑ์โดยตรง เช่น ศึกษาเกี่ยวกับอุปกรณ์และเทคนิค ศึกษาการจัดการภายในพิพิธภัณฑ์ ศึกษาด้านการบริการผู้ชม เช่น งานเรื่อง Issues and Expectations for Digital Archives in Museums of History : A View from a Japanese Museum ของ Kimiyoshi Miyata ที่ศึกษาปัญหาและวิธีการที่จะพัฒนาการใช้ระบบดิจิทัลในพิพิธภัณฑ์ญี่ปุ่น และงานของ Tang Muh-chyun ที่ศึกษาการจัดการแสดงในพิพิธภัณฑ์ดิจิทัลของไต้หวัน ใน Representational practices in digital museums : A case study of the National Digital Museum Project of Taiwan เป็นต้น

2. ศึกษาวิเคราะห์องค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ผ่านการจัดแสดงจากพิพิธภัณฑ์ เช่น Angus Lockyer ศึกษาการจัดแสดงศิลปะในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติญี่ปุ่น ที่สะท้อนการเข้ามาของวัฒนธรรมจากที่ต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่ ในงานเรื่อง National Museums and Other Culture in Modern Japan และ Kim Koni C. ศึกษาความเป็นเกาหลีผ่านชิ้นงานทางวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์ ในวิทยานิพนธ์เรื่อง ‘Korea as Seen through Its Materials Culture and Museums’ และงานของ Kirk A. Denton ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดแสดง และการบอกเล่าประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ในพิพิธภัณฑ์หลังยุคประธานาธิบดีเหมาเจ๋อตุง ใน Museums, Memorial Sites and Exhibitionary Culture in the People's Republic of China เป็นต้น

3. ศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ เช่น การศึกษาเปรียบเทียบพิพิธภัณฑ์ภายในประเทศในวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของ Chen Chia-Li เรื่อง Learning Recollection and Connection : a Study of Cultural Identities Amongst Visitors to Local Museums in Taiwan ซึ่งได้เปรียบเทียบการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจากพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น 5 แห่งของไต้หวัน ที่มีผลต่อการเรียนรู้และสร้างความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมให้เกิดกับคนในท้องถิ่น หรือการเปรียบเทียบพิพิธภัณฑ์จากประเทศต่าง ๆ ที่มีจุดร่วมที่เหมือนกัน เช่น งานของ Edward Vickers เรื่อง Museums and Nationalism in Contemporary China เปรียบเทียบการแสดงอัตลักษณ์ของจีนในพิพิธภัณฑ์ร่วมสมัยของจีน ฮ่องกง และไต้หวัน ในช่วงทศวรรษ 1990 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์จากสังคมนิยมสู่ความรักชาติ และพิพิธภัณฑ์ร่วมสมัยของจีนถูกกำหนดให้เป็นฐานความรู้ในเรื่องของความรักชาติ

อย่างไรก็ตาม แม้งานค้นคว้าเชิงเปรียบเทียบจะมีอยู่บ้าง แต่เป็นการศึกษาและเปรียบเทียบในขอบเขตที่ไม่กว้างนัก และยังไม่ปรากฏว่ามีงานค้นคว้าเชิงเปรียบเทียบพิพิธภัณฑ์ที่รวมจาก 4 ประเทศ คือ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาบทบาทและการอธิบายประวัติศาสตร์ของชาติของพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำว่า “ชาติ” รวมทั้งการใช้ประวัติศาสตร์สร้างแนวคิดจิตสำนึกให้กับผู้คนแต่ละประเทศตระหนักถึงความเป็นมาแห่งชาติของตน

2. พิจารณาความเหมือนและความแตกต่างแนวทางการจัดแสดงอัตลักษณ์ของชาติที่พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งนำเสนอ และแนวทางที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อไทย

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้กำหนดเป้าหมายการศึกษาอยู่ที่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ แต่เนื่องด้วยทุกประเทศมีพิพิธภัณฑ์แห่งชาติหลายประเภทและหลายแห่ง ดังนั้นเพื่อให้การค้นคว้าเป็นระบบอยู่ในกรอบเรื่องที่ชัดเจน จึงกำหนดประเภทพิพิธภัณฑ์แห่งชาติที่จะศึกษา ประเทศละ 2 แห่ง ประกอบด้วย

1. พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์กลางที่เป็นหลักของประเทศ ตั้งอยู่ในเมืองหลวง เก็บรวบรวมและจัดแสดงโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของชาติ

2. พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเฉพาะด้าน เก็บรวบรวมและจัดแสดงโบราณวัตถุที่สำคัญ เพื่อบอกเล่าเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาต่าง ๆ

จากขอบเขตที่กำหนดไว้พิพิธภัณฑ์ที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญของงานวิจัยชิ้นนี้ประกอบด้วย

ประเทศ/ดินแดน	พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ	พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติ
จีน	พิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีน[1] (National Museum of China)	
ญี่ปุ่น	พิพิธภัณฑ์แห่งชาติโตเกียว (Tokyo National Museum)	พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติญี่ปุ่น (National Museum of Japanese History)
เกาหลี	พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเกาหลี (National Museum of Korea)	พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยแห่งชาติเกาหลี (National Museum of Korea Contemporary History)
ไต้หวัน	พิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวัน (National Taiwan Museum)	พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติไต้หวัน (National Museum of Taiwan History) และพิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติ[2] (The National Palace Museum)

[1] จีนที่ไม่มีพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเป็นพิพิธภัณฑ์หลักจัดแสดงประวัติศาสตร์ของชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน - สัมภาษณ์ Chen Yu (2016, April 6) ผู้อำนวยการฝ่ายนิทรรศการ 1 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจีน

[2] “พิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติ” เป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับการแสดงความเป็น “ชาติ” ตั้งแต่เริ่มต้นบนเกาะไต้หวัน จึงเพิ่มเข้ามาเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับชาติของไต้หวันมีความสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น

คำถามสำหรับงานวิจัย

1. พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้อย่างไร

2. การจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งมีสาระและวิธีอธิบายประวัติศาสตร์ว่าด้วยเรื่องของชาติอย่างไร

3. ในขณะที่บอกเล่าถึงภูมิหลังความเป็นมาของชาตินั้นพิพิธภัณฑ์ของ 4 ประเทศ ได้สะท้อนภาพความสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งในทางมิตรไมตรีหรือศัตรูคู่แข่งขันอย่างไร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ด้วยการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ประกอบด้วย

1. ข้อมูลจากนิทรรศการทั้งที่เป็นนิทรรศการภายในและนิทรรศการกลางแจ้ง โดยเฉพาะคำบรรยายซึ่งยังไม่ค่อยมีการนำมาใช้อ้างอิงทั้งที่เป็นข้อมูลหลักที่พิพิธภัณฑ์ใช้บอกสาระและแนวคิดแก่ผู้ชม

2. ข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ สิ่งตีพิมพ์ รวมทั้งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ที่พิพิธภัณฑ์เผยแพร่

3. ข้อมูลจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ที่ตั้ง สิ่งก่อสร้าง อาคารที่จัดแสดง และกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นส่วนช่วยเสริมให้การโอนถ่ายความรู้ ทัศนะ และแนวคิดจากนิทรรศการมีความชัดเจนและหนักแน่นมากขึ้น

4. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับทัศนะและความคิดเห็นของผู้บริหาร นักวิชาการด้านพิพิธภัณฑ์ และประวัติศาสตร์

ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่รวมตัวกันสร้างความหมายรูปแบบของชาติขึ้นมา สำหรับข้อมูลที่ 1. ข้อมูลจากนิทรรศการ และข้อมูลที่ 4. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นั้น เป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บและรวบรวมจากพิพิธภัณฑ์แต่ละแห่ง ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2015 – เมษายน ค.ศ. 2017

ผลการวิจัย

พิพิธภัณฑ์แห่งชาติและพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติมีเนื้อหาและแนวทางการจัดแสดงแตกต่างกัน กล่าวคือ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติส่วนใหญ่จะบอกเล่าเกี่ยวกับอารยธรรมความเป็นมาของของชาติที่ยาวนาน แฝงไปด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจ ด้วยการจัดแสดงสิ่งของที่เป็นงานชิ้นเอกหรือสมบัติชิ้นสำคัญ ๆ ของชาติ ส่วนพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติ ส่วนใหญ่จะเลือกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ ๆ มาจัดแสดงเพื่อส่งต่อให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และจดจำเป็นบทเรียนและสร้างความภาคภูมิใจ โดยมีสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์เป็นเครื่องมือถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ เหล่านั้น ดังนั้นเรื่องราวและภาพของชาติที่สะท้อนจากพิพิธภัณฑ์ 2 ประเภท มีความต่างโดยสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. พิพิธภัณฑ์แห่งชาติ

พิพิธภัณฑ์แห่งชาติถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์หลักของประเทศ โดยแต่ละประเทศจะมีระบบการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์แห่งชาติแตกต่างกัน บางประเทศอาจจะมีพิพิธภัณฑ์แห่งชาติเพียงแห่งเดียวที่ตั้งอยู่ในเมืองหลวง ในขณะที่บางประเทศ มีพิพิธภัณฑ์แห่งชาติหลายแห่งกระจายอยู่ตามเมืองต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม พิพิธภัณฑ์สำคัญที่ถือว่าเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งชาติที่เป็นศูนย์กลางของพิพิธภัณฑ์ทั้งหมดและรัฐบาลให้ความสำคัญมากที่สุดเนื่องจากถือเป็นหน้าตาของประเทศคือ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติที่ตั้งอยู่ในเมืองหลวง

1.1 โครงเรื่องและเนื้อหาในนิทรรศการ

พิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีน นิทรรศการหลักที่แสดงเรื่องราวของชาติมี 2 ส่วนคือ นิทรรศการ “จีนโบราณ” (Ancient China) และนิทรรศการ “เส้นทางแห่งการฟื้นฟู” (The Road of Rejuvenation) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการความยิ่งใหญ่ของอารยธรรมจีน จากยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงราชวงศ์ชิง และการพัฒนาประเทศภายใต้แนวคิดสังคมนิยมแบบจีน พร้อมกับวิกฤตในแต่ละยุคสมัยที่ชาวจีนได้ผ่านมา

พิพิธภัณฑ์แห่งชาติโตเกียว การจัดแสดงแบ่งออกเป็น 25 แกลลอรีตามประเภทของศิลปวัตถุ มุ่งเน้นให้เห็นพัฒนาการศิลปะญี่ปุ่น และ พัฒนาการทางประวัติศาสตร์จากอดีตจนถึงปัจจุบัน สื่อให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะของสถาบันสำคัญในชาติ 3 ส่วน คือ ศาสนา ราชสำนัก และประชาชน การดำรงชีวิตของชาวญี่ปุ่น คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย และเครื่องนุ่งห่ม

พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเกาหลี แสดงให้เห็นพัฒนาการทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของอาณาจักรบนคาบสมุทรเกาหลี ผ่านมรดกทางวัฒนธรรม โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน ยุคก่อนประวัติศาสตร์และยุคประวัติศาสตร์โบราณ (Prehistory and Ancient History Gallery) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกาหลีแบ่งออกเป็นหลายอาณาจักร ยุคกลางถึงยุคสมัยใหม่ตอนต้น (Medieval and Early History Gallery) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ เกาหลีรวมอาณาจักรต่าง ๆ เป็นปึกแผ่นได้

พิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวัน จัดนิทรรศการออกเป็น 2 ห้องสำคัญคือ ห้องสัตว์และพืชของไต้หวัน (Animal and Plants of Taiwan) และห้องชนพื้นเมืองของฟอร์โมซา (Indigenous of Formosa) เน้นให้ความรู้และความเข้าใจไต้หวัน 4 อย่าง คือ สัตว์พืช ชาติพันธุ์ และมานุษยวิทยา แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและกลุ่มชนพื้นเมืองที่มีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในรูปแบบเฉพาะของตนเอง

1.2 ชาติในพิพิธภัณฑ์

จากการศึกษาพบว่า เรื่องราวของชาติที่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติของจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี นำเสนอเป็นไปในแนวทางใกล้เคียงกัน คือแสดงให้เห็นความยิ่งใหญ่ทางอารยธรรม/วัฒนธรรม หรือแสดงให้เห็นภาพของชาติที่มีรากเหง้าความเป็นมาที่ยาวนาน ผ่านศิลปะวัตถุและโบราณวัตถุที่บรรพบุรุษในแต่ละยุคสมัยได้สร้างไว้เป็นมรดกที่ล้ำค่า แสดงให้เห็นพัฒนาการความรุ่งเรืองของชาติและความสามารถของบรรพบุรุษ ซึ่งทุกพิพิธภัณฑ์จะเริ่มต้นเรื่องราวของชาติตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์เรื่อยมาจนถึงยุคสมัยใหม่ ยกเว้นจีนที่ไม่มีพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติ เนื้อหาที่จัดแสดงจึงแบ่งออกเป็น 2 ส่วนสำคัญคือ “จีนโบราณ” ที่เริ่มเรื่องราวจากยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงยุคสมัยใหม่ และ “เส้นทางแห่งการฟื้นฟู” ที่เริ่มต้นจากยุคสมัยใหม่ถึงปัจจุบัน ขณะที่ญี่ปุ่น

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

และเกาหลีทั้ง 2 ประเทศมีพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แยกมาอีกส่วนหนึ่ง เนื้อหาที่นำเสนอในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติจึงต้องย้อนกลับไปถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์และสิ้นสุดที่ยุคสมัยใหม่เช่นเดียวกับพิพิธประวัติศาสตร์แห่งชาติ

สิ่งที่เหมือนกันอีกประการหนึ่งสำหรับพิพิธภัณฑ์แห่งชาติญี่ปุ่นและเกาหลีคือ การพยายามแสดงให้เห็นถึงความเจริญทางอารยธรรมของตนเอง โดยอธิบายให้เห็นว่าญี่ปุ่นและเกาหลีได้ปรับวัฒนธรรมที่รับมาจากจีนให้สอดคล้องกับสังคมของตนเอง จนวัฒนธรรมเหล่านั้นมีรูปแบบอัตลักษณ์ของตนเองที่ไม่เหมือนใคร เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศต่างเป็นชาติที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมจากจีน แต่การเน้นย้ำในประเด็นการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเองนั้นเกาหลีจะมีความหนักแน่นและชัดเจนมากกว่าญี่ปุ่น ทั้งนี้เหตุผลหลักน่าจะมาจากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่เกาหลีเคยตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของจีนและญี่ปุ่น การแสดงให้เห็นภาพของชาติที่เจริญก้าวหน้าและมีลักษณะเฉพาะของตนเองจึงเป็นเรื่องสำคัญ ขณะที่ญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับสุนทรียศาสตร์ของโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมมากกว่า ดังจะเห็นได้ว่านิทรรศการในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติโตเกียว ของญี่ปุ่นนั้นมีรูปแบบการจัดแสดงคล้ายกับพิพิธภัณฑ์ศิลปะมากที่สุด

ด้วยเหตุนี้ “ภาพของชาติ” ในพิพิธภัณฑ์ 3 ประเทศจึงมีคุณค่าและความสำคัญของอารยธรรม/วัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบหลัก โดยมีความต่างกันในรายละเอียดบ้างตามสาระและวิธีการจัดแสดง ภาพของชาติที่พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งจัดแสดงในนิทรรศการประมวลได้คือ

จีน : จากแหล่งอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่กลับสู่ความยิ่งใหญ่ด้วยพลังและวิถีของจีน

ญี่ปุ่น : สุนทรียศาสตร์ในศิลปะและวิถีชีวิตญี่ปุ่น

เกาหลี : วัฒนธรรมเกาหลีในรูปแบบของเกาหลี

ส่วนพิพิธภัณฑ์ที่มีแนวทางการนำเสนอภาพของชาติต่างจากพิพิธภัณฑ์อื่นในกลุ่มเดียวกันคือ “พิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวัน” ซึ่งนำเสนอภาพของชาติผ่านความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและชนพื้นเมืองบนเกาะไต้หวัน ทั้งนี้เนื่องจากประวัติศาสตร์ความเป็นชาติของไต้หวันต่างจากจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี กล่าวคือไต้หวันเป็นดินแดนที่ไม่มีพัฒนาการของบ้านเมืองที่มีอาณาจักรเกิดขึ้น ไต้หวันเป็นสังคมชนเผ่าที่ตกอยู่ภายใต้การปกครองของกำลังจากภายนอก ดังนั้นบนดินแดนของไต้หวันจึงไม่มีเรื่องราวของจักรพรรดิหรือพระราชาผู้ปกครองของตนเอง มีแต่เรื่องราวของชาวบ้านหรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ภาพของชาติที่นำเสนอในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวันจึงเป็นภาพ “ไต้หวัน : ดินแดนแห่งความหลากหลาย”

นอกจากการประกอบสร้างภาพของชาติจากนิทรรศการที่จัดขึ้นแล้ว สิ่งหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างภาพแห่งความยิ่งใหญ่และความมีวัฒนธรรมของชาติคือ “อาคารพิพิธภัณฑ์” รัฐบาลแต่ละประเทศถือว่าพิพิธภัณฑ์แห่งชาติเป็นหน้าตาและศักดิ์ศรีของชาติ ดังนั้นรัฐบาลแต่ละประเทศจึงใช้ งบประมาณจำนวนมหาศาลกับพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ ดังจะเห็นว่าในช่วงทศวรรษ 2000 รัฐบาลจีนได้ใช้งบประมาณ 380 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในการปรับปรุงบูรณะอาคารพิพิธภัณฑ์เดิม (National Museum of China, 2016) และเปิดให้เข้าชมใน ค.ศ. 2011 ขณะที่รัฐบาลเกาหลีใช้งบประมาณ 223.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ฯ (Park, 1997) ในการก่อสร้างพิพิธภัณฑ์แห่งชาติใหม่ ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑ์แห่งชาติที่รัฐบาลให้ความสำคัญ

ภาพที่ 1 พิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีน
ที่มา : Katana (2015)

ภาพที่ 2 พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเกาหลี
ที่มา : Hunter (2015)

ส่วนพิพิธภัณฑ์แห่งชาติญี่ปุ่นและพิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวันแม้ว่าจะไม่ได้มีการปรับปรุงอาคารพิพิธภัณฑ์แต่อาคารดังกล่าวมีความงดงามและมีประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชาติจึงได้รับการบำรุงรักษาดูแลเป็นอย่างดีจากรัฐบาล เช่น พิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวันได้รับการยกย่องขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของประเทศใน ค.ศ. 1998

ภาพที่ 3 พิพิธภัณฑ์แห่งชาติโตเกียว
ที่มา : พันเอก หญิง ผศ. นงลักษณ์ ลิ้มศิริ (2559)

ภาพที่ 4 พิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวัน
ที่มา : พันเอก หญิง ผศ. นงลักษณ์ ลิ้มศิริ (2560)

1.3 จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายหลักสำหรับพิพิธภัณฑ์แห่งชาติของ 4 ประเทศมีพื้นฐานที่เหมือนกันคือให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของชาติและสร้างให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ สำหรับจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใช้ประวัติศาสตร์ความรุ่งเรืองของชาติและความยิ่งใหญ่งดงามของอารยธรรม หรือ มรดกทางวัฒธรรมเป็นสื่อสำคัญในการสร้างความภาคภูมิใจ ในขณะที่ไต้หวันใช้ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติและความหลากหลายทางชาติพันธุ์นำเสนอให้ผู้เข้าชมรับรู้อัตลักษณ์ของชาติ

สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ถึงความแตกต่างคือจุดมุ่งหมายที่ระบุในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีน นอกจากพิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีนจะนำเสนอภาพอารยธรรมที่รุ่งเรืองและการสร้างชาติให้ทันสมัยโดยพรรคคอมมิวนิสต์เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในชาติแล้ว ยังระบุอย่างชัดเจนว่าต้องการสร้างจิตวิญญาณให้เกิดความรักชาติ ที่มาของจุดมุ่งหมายนี้น่าจะเป็นไปได้ว่าการที่จีนต้องเผชิญปัญหาความแตกแยก รวมทั้งการต่อต้านรัฐบาลนับแต่เหตุการณ์เทียนอันเหมินรวมทั้งความขัดแย้งทางการเมืองภายในกับชนเผ่าต่าง ๆ การรวมพลังความรักชาติเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นสำหรับจีน ขณะที่พิพิธภัณฑ์แห่งชาติญี่ปุ่นกลับหลีกเลี่ยงที่จะใช้การจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์เพื่อให้เกิดความรักชาติ โดยให้เห็นผลว่าความรักชาติเป็นปัจจัยที่จะนำพาชาติไปในทางที่เสียหายได้ดังที่ญี่ปุ่นเคยประสบจากเหตุการณ์ในสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ถ้าผู้เข้าชมได้เห็นได้รู้เรื่องราวต่าง ๆ จากพิพิธภัณฑ์แล้วจะเกิดความรู้สึกอย่างไรต่อชาติก็ให้ขึ้นอยู่กับทัศนะและแนวคิดของบุคคลแต่ละคน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความรู้สึกรักชาติไม่สามารถเกิดขึ้นได้ทันทีจากการดูนิทรรศการเพียงครั้งเดียว แต่สิ่งของหรือเรื่องราวที่พิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งคัดสรรมานำเสนอนั้นล้วนแต่เป็นสิ่งที่ดีงาม เป็นความสำเร็จและเป็นความยิ่งใหญ่ของชาติ แม้จะไม่ระบุโดยตรงว่าต้องการสร้างความรู้สึกรักชาติ แต่การที่มีความรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นมาของชาติ ความรุ่งเรืองและความงดงามในมรดกวัฒนธรรม คือจุดเริ่มต้นที่จะพัฒนาไปสู่ความรู้สึกรักชาติได้เช่นกัน ดังนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าพิพิธภัณฑ์ทั้ง 4 แห่งต่างมีจุดมุ่งหมายที่เหมือนกันและได้ใช้พิพิธภัณฑ์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้สึกร่วมและความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ

1.4 เพื่อนบ้านในประวัติศาสตร์

แม้ว่าประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวัน จะมีเรื่องราวทั้งที่เป็นมิตรและเป็นศัตรู แต่การบอกเล่าความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน ทั้งจีน ญี่ปุ่น เกาหลีและไต้หวันในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติของทั้ง 4 ประเทศเป็นไปตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่เคยเกิดขึ้นจริง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวความสัมพันธ์ทางไมตรีที่มีการแลกเปลี่ยนทางการค้าและวัฒนธรรมระหว่างกัน ความสัมพันธ์ในด้านลบมีอยู่บ้างเช่นการปล้นสะดมของโจรสลัดญี่ปุ่นในประวัติศาสตร์จีนและไต้หวัน และการที่ญี่ปุ่นที่นำโดย Toyotomi Hideyoshi นำกองกำลังเข้ามารุกรานเกาหลีในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่16 อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่าพิพิธภัณฑ์แห่งชาติของแต่ละประเทศจะเน้นพัฒนาการความเป็นมาของชาติทางด้านอารยธรรมและวัฒนธรรม ดังนั้นเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน จีน ญี่ปุ่น เกาหลี รวมทั้งไต้หวันด้วยจึงเป็นเรื่องของการติดต่อแลกเปลี่ยนในทางไมตรี ทั้งในเรื่องของการค้าและการถ่ายทอดวัฒนธรรมระหว่างกัน มากกว่าเรื่องของการต่อสู้หรือสงคราม จีนกล่าวถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่ญี่ปุ่นและเกาหลี ในขณะที่ญี่ปุ่นและเกาหลีต่างกล่าวถึงการยอมรับวัฒนธรรมจากจีนและพัฒนาขึ้นในรูปแบบของตนเองดังที่กล่าวในข้างต้น

2. พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติ

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติ จัดว่าเป็นพิพิธภัณฑ์เฉพาะด้านรูปแบบหนึ่งที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความทรงจำเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เหตุการณ์สำคัญ ๆ ของชาติ อย่างไรก็ตามการที่ประวัติศาสตร์แต่ละชาติมีความเป็นมาที่ต่างกัน รวมทั้งประวัติศาสตร์ของแต่ละประเทศมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นมากมายเกินกว่าที่พิพิธภัณฑ์แต่ละแห่งจะนำเสนอได้หมด จึงจำเป็นที่จะต้องเลือกเหตุการณ์ที่มีความสำคัญและมีประโยชน์สอดคล้องกับอุดมการณ์ของรัฐ และ/หรือความต้องการของรัฐบาล

2.1 โครงเรื่องและเนื้อหาในนิทรรศการ

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติญี่ปุ่น จัดแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 แกลเลอรี แสดงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์จากยุคโบราณจนถึงสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เน้นเกี่ยวกับวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านของสามัญชน

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยแห่งชาติเกาหลี นำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โดยการจัดแสดงในห้องนิทรรศการ 4 ห้อง แสดงประวัติศาสตร์การต่อสู้ของบรรพบุรุษที่ต้องเผชิญกับความยากลำบากและอุปสรรคต่าง ๆ ตั้งแต่ยุคสมัยใหม่จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 รวมทั้งแนวทางการนำพาประเทศมาสู่ความสำเร็จจนเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและมีบทบาทสำคัญในเวทีการเมืองโลก

พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติไต้หวัน นิทรรศการที่จัดขึ้นแบ่งออกเป็น 8 หัวเรื่องบอกเล่าประวัติศาสตร์ไต้หวันตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน เน้นถึงรากเหง้าความเป็นมาของผู้คน สังคม และวัฒนธรรมของไต้หวัน โดยเฉพาะเรื่องราวของผู้อพยพมายังไต้หวันที่ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมรวมทั้งพัฒนาการความสำเร็จทางด้านเศรษฐกิจ

พิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติ นิทรรศการหลักประกอบด้วย 28 ห้อง เริ่มต้นด้วยการนำเสนอภาพรวมประวัติศาสตร์จีน และจัดแสดงศิลปวัตถุและโบราณวัตถุของจีนตามประเภทของสิ่งของ

2.2 ชาติในพิพิธภัณฑ์

ผลจากการศึกษาพบว่าประเทศ ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวัน มีวิธีการเลือกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์เพื่อนำมาบอกเล่าในพิพิธภัณฑ์ที่เหมือนกันคือพิจารณาเหตุการณ์ประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของปัจจุบัน กล่าวคือ ญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศที่มีความมั่นคงทางการเมืองและประชาชนมีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายและข้อกำหนดที่ชัดเจน พิพิธภัณฑ์ต้องการแสดงให้เห็นภาพรวมของชาติ ดังนั้นประวัติศาสตร์ที่ถูกเลือกมานำเสนอจึงเป็นประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสังคม บอกเล่าวิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านของสามัญชนซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของชาติ ขณะที่เกาหลีซึ่งเป็นชาติที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและระบอบประชาธิปไตย พิพิธภัณฑ์เลือกประวัติศาสตร์โศกนาฏกรรมแสดงให้เห็นปัญหาความยากลำบากของบรรพบุรุษในแต่ละยุคสมัยพร้อมด้วยแนวทางการแก้ปัญหา โดยเน้นให้เห็นถึงพัฒนาการทางเศรษฐกิจและความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความรุ่งเรืองของเกาหลีในปัจจุบัน ส่วนไต้หวันซึ่งเป็นสังคมที่ประกอบด้วยคนหลากหลายเชื้อชาติที่มีผู้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จึงได้เลือกเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนให้เห็นที่มาแห่งความหลากหลายของผู้คนและวัฒนธรรมบนเกาะไต้หวัน เน้น

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

เรื่องราวการเข้ามาของผู้คนจากภายนอกในแต่ละยุคสมัยที่ก่อร่างสร้างตัวมาด้วยความยากลำบาก พร้อมทั้งบอกเล่าจุดเริ่มต้นการต่อสู้ของบรรพบุรุษที่ได้วางพื้นฐานระบบเศรษฐกิจที่มั่นคงมาจนถึงปัจจุบัน

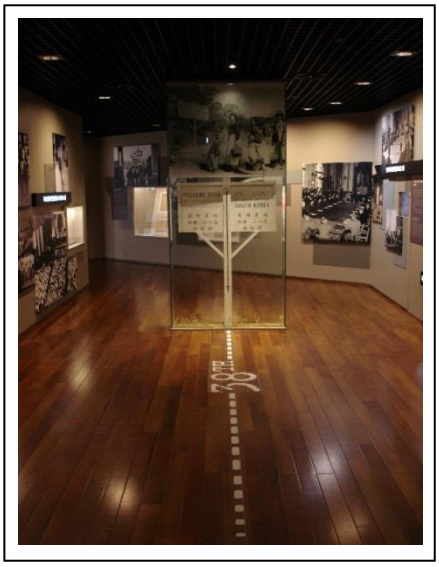
อย่างไรก็ตาม แม้จะมีหลักการพิจารณาเรื่องมานำเสนอที่เหมือนกัน แต่ด้วยภูมิหลังประวัติศาสตร์ที่ต่างกัน “ภาพของชาติ” ที่สะท้อนจากพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติจาก 3 ประเทศย่อมมีความแตกกัน ตามที่ประมวลรวมเป็นข้อความได้ดังนี้คือ

ญี่ปุ่น : สามัญชนในสังคมญี่ปุ่น
เกาหลี : โศกนาฏกรรมที่ยากลำบากกับการ ก้าวข้ามสู่ความสำเร็จ
ไต้หวัน : พหุสังคมที่ผสมผสาน

ตัวอย่าง ภาพสะท้อนเรื่องของชาติจากนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์

ภาพที่ 5 พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติญี่ปุ่น ผังจำลองย่านที่อยู่อาศัยและแหล่งค้าขายของชาวเมืองเกียวโตในคริสต์ศตวรรษที่ 16
ที่มา : พันเอก หญิง ผศ. นงลักษณ์ ลิ้มศิริ (2559)

ภาพที่ 6 พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยแห่งชาติเกาหลี พื้นที่จำลองแสดงเส้นขนานที่ 38 องศาเหนือที่แบ่งเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ออกจากกัน ผลจากการต่อสู้ของคนชาติเดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นโศกนาฏกรรมหนึ่งในประวัติศาสตร์เกาหลี
ที่มา : พันเอก หญิง ผศ. นงลักษณ์ ลิ้มศิริ (2559)

ภาพที่ 7 พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติไต้หวัน แผนที่ไต้หวันที่เต็มไปด้วยใบหน้าของผู้คนมากมาย เพื่อสื่อให้เห็นว่าไต้หวัน เป็นดินแดนของผู้คนหลากหลายวัฒนธรรม
ที่มา : พันเอก หญิง ผศ. นงลักษณ์ ลิ้มศิริ (2560)

นอกจากเรื่องราวของชาติที่จัดแสดงแล้ว ที่ตั้งและลักษณะสถาปัตยกรรม ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์บางส่วนของชาติ เช่น ที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติญี่ปุ่นตั้งอยู่บนพื้นที่เดิมของปราสาทสมัยเอโดะ และต่อมาถูกใช้เป็นที่ตั้งกองทหารในสมัยเมจิ ส่วนพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยแห่งชาติเกาหลีตั้งอยู่ใกล้กับพระราชวัง บนพื้นที่ที่เคยเป็นสถานที่ประชุมของกลุ่มผู้รักชาติในสมัย Joseon ที่ชัดเจนมากที่สุดคือพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติไต้หวันซึ่งตั้งอยู่บนพื้นที่ซึ่งเป็นที่อยู่ของชาวพื้นเมืองของไต้หวันในยุคแรกๆ และเป็นเขตที่พ่อค้าจากตะวันตกและตะวันออกเดินทางเข้ามาเพื่อพบปะและติดต่อค้าขายระหว่างกัน อีกทั้งอาคารพิพิธภัณฑ์ยังมีลักษณะสถาปัตยกรรมในแบบพื้นบ้านผสมผสานกัน น่าสังเกตว่าพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติอาจจะไม่ได้เน้นเรื่องความยิ่งใหญ่โอ่โถงของอาคารเท่ากับอาคารของพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ แต่การตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวโยงกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์บางส่วน รวมทั้งมีการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ย้อนโยงกลับไปสู่อดีตด้วย ทำให้เรื่องราว และภาพของชาติที่นำเสนอในพิพิธภัณฑ์มีความชัดเจนและมีน้ำหนักน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

2.3 จุดมุ่งหมาย

พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติที่มีหน้าที่โดยตรงในการนำเสนอประวัติศาสตร์หลักของชาติตามเนื้อหาที่พิพิธภัณฑ์ได้เลือกขึ้นมา การเลือกเรื่องราวหรือแนวทางใดมานำเสนอย่อมมีจุดมุ่งหมายกำหนดไว้ จากการศึกษาเนื้อหารูปแบบ และบทสัมภาษณ์พบว่าพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติญี่ปุ่นซึ่งมีสถานะเป็นทั้งพิพิธภัณฑ์และเป็นสถาบันการศึกษาขั้นอุดมศึกษา มีอิสระในการดำเนินการต่าง ๆ มากกว่าพิพิธภัณฑ์ทั่วไป ดังนั้นพิพิธภัณฑ์แห่งนี้จึงสามารถที่จะหลีกเลี่ยงไม่พูดถึงเรื่องทางการเมืองหรือประเด็นปัญหาประวัติศาสตร์ของชาติที่ยังมีข้อถกเถียงกันอยู่ โดยกำหนดจุดมุ่งหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันคือ ต้องการให้ประชาชนได้รับรู้เรื่องราวความเป็นมาของชาติตนและสามารถอธิบายให้แก่ผู้อื่นได้รู้และเข้าใจได้ ซึ่งต่างจากพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยแห่งชาติเกาหลีที่อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลโดยตรง พิพิธภัณฑ์ได้นำเสนอประสบการณ์ความยากลำบากของบรรพบุรุษ โดยต้องการสร้างความภาคภูมิใจและเป็นพลังใจให้คนรุ่นหลังได้สานสร้างความเจริญให้แก่ชาติต่อไป นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ยังให้พื้นที่หลายส่วนที่แสดงถึงความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ ที่สำคัญคือเรื่องราวการใช้อำนาจเผด็จการของรัฐบาลทหาร จนมีเกิดข้อวิจารณ์ว่า พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ตั้งขึ้นเพื่อสร้างความนิยมให้กับกลุ่มการเมืองฝ่ายอนุรักษ์นิยม (Podoler, 2017)

ส่วนพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติไต้หวันซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์อีกแห่งที่อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลนั้น แม้ว่าจะมีจุดมุ่งหมายที่ใกล้เคียงกับญี่ปุ่น คือต้องการให้ประชาชนเข้าใจรากเหง้าความเป็นมาของพหุสังคมในไต้หวันที่ประกอบด้วยผู้คนและวัฒนธรรมที่หลากหลาย จึงเป็นสังคมที่ไม่ได้มีเฉพาะวัฒนธรรมจีนหรือวัฒนธรรมชาวฮั่นซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของไต้หวันเท่านั้น พิพิธภัณฑ์คาดหวังว่าการเข้าใจความเป็นมาของชาติจะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงกับเรื่องราวในปัจจุบันได้และจะช่วยให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณารายละเอียดก็จะพบว่าจุดมุ่งหมายดังกล่าวมีประโยชน์ทางการเมืองแฝงอยู่ เป็นวิธีการสร้างอัตลักษณ์ของชาติให้แตกต่างจากจีนแผ่นดินใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของพรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าซึ่งเป็นรัฐบาลบริหารประเทศในปัจจุบันที่ต้องการแยกไต้หวันเป็นอิสระจากจีน

น่าสังเกตว่าพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติของทั้งญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวัน เน้นประวัติศาสตร์เกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในสังคมธรรมดาที่มีความเกี่ยวโยงกับปัจจุบัน มากกว่าประวัติศาสตร์วีรบุรุษโดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการเรียนรู้ความเป็นมาของอดีตเพื่อความเข้าใจในปัจจุบัน

2.4 เพื่อนบ้านในประวัติศาสตร์

ภาพความสัมพันธ์ระหว่างกันในกลุ่มประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลี รวมทั้งไต้หวันที่นำเสนอในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติเป็นไปในทางลบมากกว่าทางบวก เนื่องจากเรื่องราวในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติจะเน้นประวัติศาสตร์สมัยใหม่ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ญี่ปุ่นพัฒนาประเทศตามแนวคิด “ประเทศมั่งคั่งกองทัพเข้มแข็ง” จึงเป็นช่วงเวลาที่กองกำลังญี่ปุ่นได้เข้าไปรุกรานประเทศเพื่อนทั้งจีน เกาหลี และไต้หวัน ดังนั้นมุมมองความสัมพันธ์ที่มีญี่ปุ่นเป็นแกนกลางในฐานะตัวละครสำคัญของประวัติศาสตร์ช่วงนี้ มี 2 ด้านคือ ญี่ปุ่นในสายตาของเพื่อนบ้าน และเพื่อนบ้านในสายตาญี่ปุ่น

1. ญี่ปุ่นในสายตาของเพื่อนบ้าน มี 2 ภาพลักษณ์ ได้แก่

ภาพลักษณ์แรก ญี่ปุ่น คือ ผู้รุกรานในประวัติศาสตร์จีนและเกาหลี

พิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีนและพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยแห่งชาติเกาหลีได้เลือกเหตุการณ์ที่ญี่ปุ่นส่งกองกำลังเข้าไปรุกรานและทำสงครามระหว่างกันเป็นเหตุการณ์สำคัญในนิทรรศการ โดยพิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีนจัดแสดงเหตุการณ์พร้อมทั้งให้รายละเอียดความเสียหายที่จีนได้รับในห้องนิทรรศการ “เส้นทางแห่งการฟื้นฟู” นอกจากนี้ ยังแสดง “เหตุการณ์สังหารหมู่ที่นานกิง” เป็นนิทรรศการเฉพาะเรื่องที่ห้องโถงกลางอาคาร เช่นเดียวกับเกาหลีที่เก็บความทรงจำจากการถูกรุกรานและช่วงเวลาที่ตกอยู่ภายใต้อาณานิคมญี่ปุ่นนำมาถ่ายทอดเป็นหนึ่งรูปแบบของโศกนาฏกรรมที่ชาวเกาหลียังไม่ลืม

การนำภาพและเรื่องราวสงครามการรุกรานของญี่ปุ่นมานำเสนอในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีนและพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยแห่งชาติเกาหลีซึ่งไม่ต่างจากเรื่องราวที่นำเสนอในพิพิธภัณฑ์สงครามของทั้ง 2 ประเทศสะท้อนให้เห็นว่าสำหรับจีนและเกาหลีความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นความทรงจำที่ยากจะลืมเลือน ความเกลียดชังและความโกรธแค้นยังคงอยู่ จึงเลือกเหตุการณ์ดังกล่าวมาจัดแสดงเพื่อส่งต่อความทรงจำให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป

ภาพลักษณ์ที่ 2 ญี่ปุ่น คือ ผู้ยึดครองและผู้สร้างความทันสมัยในประวัติศาสตร์ไต้หวัน

ไต้หวันเป็นชาติหนึ่งในเอเชียที่ตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นเป็นเวลานานถึง 50 ปี ดังนั้นเรื่องราวญี่ปุ่นที่ถูกนำมาจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติไต้หวันคือช่วงเวลาที่ญี่ปุ่นเข้ามาปกครองไต้หวันในสมัยอาณานิคม ญี่ปุ่นจึงมีภาพลักษณ์ของเจ้าอาณานิคมที่เข้ามาปกครองเอาประโยชน์และการบังคับใช้แรงงานชาวไต้หวัน แต่น่าสังเกตว่าในขณะเดียวกันภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นที่แสดงออกให้เห็นยังมีทั้งเรื่องราวที่เป็นบวกคือญี่ปุ่นเป็นผู้นำความเจริญและความทันสมัยมาสู่ไต้หวันด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นในประวัติศาสตร์ไต้หวันกับเกาหลี จะพบว่าแม้ว่าไต้หวันจะตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นนานกว่าเกาหลีร่วม 20 ปี แต่ภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติไต้หวันไม่รุนแรงและโหดร้ายเหมือนภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติร่วมสมัยเกาหลี ทั้งนี้หากพิจารณาจากภูมิหลังประวัติศาสตร์ จะเห็นได้ว่าเมื่อญี่ปุ่นเข้ามายึดครองไต้หวัน

นั้น ไต้หวันเป็นเพียงดินแดนชายขอบแยกอยู่นอกแผ่นดินใหญ่ของจีน อีกทั้งเป็นดินแดนที่ยังมีความล้าหลัง ซึ่งญี่ปุ่นได้สร้างความเจริญให้ไต้หวันหลายอย่าง เช่น ระบบการศึกษา ระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ รวมทั้งอาคารที่ทันสมัย เหล่านี้คือสิ่งใหม่ที่ทันสมัยของไต้หวัน การต่อต้านการเข้ามาของญี่ปุ่นจึงไม่รุนแรงมากนัก ตรงข้ามกับเกาหลีที่มีฐานะเป็นจักรวรรดิที่ยิ่งใหญ่ มีสถาบันการปกครองในรูปแบบของตน มีจักรพรรดิ และมีความทันสมัย การถูกยึดครองล้มล้างระบบการปกครองและวัฒนธรรมหลักของชาติย่อมนำมาซึ่งความโกรธแค้นและชิงชัง ทำให้เกิดการต่อต้านญี่ปุ่นอย่างกว้างขวางและยาวนาน และเหตุการณ์ดังกล่าวแสดงออกผ่านการบอกเล่าและวิธีการจัดแสดงที่แตกต่างในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ของ 2 ประเทศ

2. เพื่อนบ้านในสายตาญี่ปุ่น

ในสายตาของญี่ปุ่นทั้ง จีนและเกาหลี คือ เพื่อนบ้านในความสัมพันธ์เชิงบวกในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าในพิพิธภัณฑ์ทั้งจีน เกาหลี และไต้หวัน ภาพลักษณ์ของญี่ปุ่น คือผู้รุกราน ดังที่ปรากฏในนิทรรศการ แต่ภาพลักษณ์ของจีน เกาหลีในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นส่วนใหญ่จะเป็นไปในเชิงบวก โดยบอกถึงเล่าถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรม การค้า และความสัมพันธ์ทางการทูตที่ใกล้ชิดระหว่างกันมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ถึงแม้ว่า เรื่องราวที่เกี่ยวกับเกาหลีจะมีการกล่าวถึงสงครามญี่ปุ่นเกาหลีในสมัย Toyotomi Hideyoshi อยู่บ้าง แต่ญี่ปุ่นมีพื้นที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ด้านบวกที่คณะทูตเกาหลีเดินทางมายังญี่ปุ่นถึง 12 ครั้ง แม้ในแกลลอรี 6 ซึ่งจัดแสดงเรื่องสงครามโดยตรงนิทรรศการได้อธิบายที่มาและแนวคิดในการส่งกองกำลังเข้าไปยังจีนและเกาหลี รวมทั้งอธิบายถึงกิจกรรมบางอย่างของกองทัพญี่ปุ่น แต่ไม่มีภาพการต่อสู้ที่รุนแรงโหดร้ายของกองกำลังญี่ปุ่น โดยนิทรรศการให้คำอธิบายว่าบทบาทของพิพิธภัณฑ์ในการจัดแสดงประวัติศาสตร์นั้นเพื่อให้มนุษย์ที่มีความคิดทางประวัติศาสตร์ต่างกันมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ส่วนพิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติของไต้หวันนั้นเกิดขึ้นหลังจากเจียงไคเช็คอพยพหนีภัยการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์จีนในสงครามกลางเมืองมายังไต้หวัน พร้อมกับสมบัติล้ำค่าของราชสำนักจีน พระราชวังต้องห้าม กรุงปักกิ่ง พิพิธภัณฑ์แห่งนี้มีความเกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยตรง และมีลักษณะพิเศษต่างจากพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ ในงานวิจัยชิ้นนี้ กล่าวคือถึงแม้จะตั้งอยู่บนเกาะไต้หวันแต่พิพิธภัณฑ์ไม่ได้แสดงประวัติศาสตร์ไต้หวันโดยตรง ในระยะแรกเน้นความเป็นจีนโดยแสดงว่าจีนและไต้หวันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐบาลก๊กมินตั๋งในฐานะตัวแทนของประเทศจีนที่รอการกลับไปปกครองจีนแผ่นดินใหญ่อีกครั้ง ต่อมาเมื่ออำนาจของพรรคก๊กมินตั๋งจะลดน้อยลง พรรคประชาธิปไตยก้าวหน้าเข้ามาปกครองประเทศแทนพรรคก๊กมินตั๋ง และแม้พรรคจะมีนโยบายต้องการแยกไต้หวันออกจากความเป็น” จีนเดียว” อย่างชัดเจน แต่การแสดงในพิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติก็ยังคงเป็นไปตามแนวทางเดิมคือแสดงให้เห็นภาพความยิ่งใหญ่ของวัฒนธรรมจีนสรุปเป็นข้อความว่า “มรดกทางวัฒนธรรมจีน : ยิ่งใหญ่ ล้ำค่า และสืบต่อมาอย่างยาวนาน” แต่ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ได้ตั้งพิพิธภัณฑ์สาขาทางตอนใต้ของประเทศที่เมือง Chiayi จัดแสดงโบราณวัตถุศิลปวัตถุของเอเชีย เพื่อแสดงให้เห็นถึงหลากหลายทางวัฒนธรรมบนแผ่นดินไต้หวันโดยมีจีนเป็นส่วนหนึ่งในความหลากหลายนั้น ที่สำคัญคือ แสดงให้เห็นว่าไต้หวันไม่ได้ผูกติดกับวัฒนธรรมจีนเท่านั้นแต่ไต้หวันยังมีความเกี่ยวพันและเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมเอเชียด้วย

ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์พระราชวังแห่งชาติไต้หวัน จึงไม่ได้มีอยู่เฉพาะที่กรุงไทเปซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางเท่านั้น แต่ยังมีพิพิธภัณฑ์แห่งใหม่ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อให้ลักษณะเฉพาะของไต้หวันต่างจากจีน

การศึกษาพิพิธภัณฑ์แห่งชาติของ 4 ประเทศในเอเชียตะวันออกซึ่งประกอบด้วยจีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวันนี้ นอกจากจะได้องค์ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ที่มีก้าวหน้าทันสมัยของทั้ง 4 ประเทศแล้ว ยังได้เรียนรู้แนวคิดและวิธีการสอน/บอกเล่าประวัติศาสตร์หลักของชาติผ่านพิพิธภัณฑ์ ที่สำคัญคือเข้าใจภาพสำคัญและความหมายของ “ชาติ” ที่พิพิธภัณฑ์ต้องการถ่ายทอดส่งต่อให้คนรุ่นหลังได้ภาคภูมิใจ ภาพของชาติที่นำเสนอผ่านพิพิธภัณฑ์แห่งชาติคือภาพที่ดีและงดงาม จบลงด้วยความสำเร็จที่สร้างให้เกิดความรู้สึกในทางบวกและเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจที่มีต่อชาติ โดยรายละเอียดในแต่ละพิพิธภัณฑ์จะแตกต่างกันไป ตามภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และตามจุดมุ่งหมาย แนวคิดและอุดมการณ์ของรัฐบาล เป็นการสร้างมุมมองทางประวัติของคนในชาติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อความมั่นคงและความเป็นอันหนึ่งเดียวกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวหลายเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่มีผลลบต่อชาติ หรือต่อความมั่นคงของรัฐบาลมักจะถูกละทิ้งไม่ได้นำมาแสดงกลายเป็น “ประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้เล่า”

นอกจากองค์ความรู้เกี่ยวกับ “ชาติ”ในพิพิธภัณฑ์แล้ว อีกหนึ่งองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยชิ้นนี้คือแนวคิดและความสัมพันธ์ของชาติทั้ง 4 ในพิพิธภัณฑ์ ความสัมพันธ์ที่ปรากฏในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติเป็นไปในเชิงบวกที่ต่างฝ่ายต่างยอมรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากจีน แต่ความสัมพันธ์ที่ปรากฏในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติยังคงเป็นเรื่องการต่อสู้และสงครามที่จีน เกาหลี รวมทั้งไต้หวันยังมองญี่ปุ่นคือผู้รุกราน เรื่องราวที่นำเสนอสะท้อนให้เห็นว่าสำหรับจีนและเกาหลีแล้วเหตุการณ์ในครั้งนั้นคือ ความทรงจำที่ยากจะลืมเลือน เรื่องราวดังกล่าวจึงถูกนำมาจัดแสดงตอกย้ำเสมอ ถือเป็นประวัติศาสตร์หลักของชาติที่ต้องบอกเล่าและส่งต่อให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ ไม่ว่าจะในพิพิธภัณฑ์สงครามที่มีบทบาทโดยตรงหรือในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติ

สรุปผล

เมื่อพิจารณาเนื้อหาและวิธีการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ และพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติจาก 4 ประเทศ มีรูปแบบบางอย่างที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ของไทยน่าจะนำมาปรับใช้เป็นแบบอย่างได้ใน 3 ลักษณะ คือ แบบแรกปรับเนื้อหาและวิธีการนำเสนอตามแบบอย่างพิพิธภัณฑ์แห่งชาติจาก 4 ประเทศ แบบที่ 2 ปรับโครงสร้างโดยรวมทั้งจากพิพิธภัณฑ์แห่งชาติและพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติของ 4 ประเทศ และรูปแบบพิเศษคือรูปแบบ “พิพิธภัณฑ์เด็ก” ดังรายละเอียดดังนี้

แบบแรก พิจารณาจากรูปแบบและวิธีการนำเสนอเรื่องราวจากพิพิธภัณฑ์แห่งชาติเพื่อปรับเนื้อหาและการนำเสนอเรื่องราวให้มีความน่าสนใจและชัดเจนมากขึ้น

จากการศึกษารูปแบบและวิธีการนำเสนอเรื่องราวจากพิพิธภัณฑ์แห่งชาติจะพบว่าพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ จะมีลักษณะเด่นเฉพาะของแต่ละพิพิธภัณฑ์ ซึ่งน่าจะเลือกนำมาปรับใช้เพื่อให้นิทรรศการในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร มีความน่าสนใจและมีความชัดเจนมากขึ้น คือ

1. ปรับรูปแบบและประเด็นโครงเรื่องนิทรรศการ ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีน

ในบรรดาพิพิธภัณฑ์ทั้งหมด พิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีนสามารถให้ภาพความรุ่งเรืองของชาติในมิติที่กว้างและเป็นระบบเข้าใจได้ง่าย แม้ประวัติศาสตร์ของจีนจะมีระยะเวลายาวนานถึง 5,000 ปี โดยพิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีนได้จัดแสดงเรื่องราวที่ห้องนิทรรศการ “จีนโบราณ” จัดแบ่งเนื้อหาตามลำดับราชวงศ์รวม 8 ห้อง ในแต่ละห้องกล่าวถึง 4 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย พัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นรูปแบบการนำเสนอที่ชัดเจนและน่าสนใจ รายละเอียดที่นำเสนอทำให้เห็นถึงความสืบเนื่องของพัฒนาการทางวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน

ดังนั้นเพื่อให้พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร สามารถฉายภาพบอกเล่าเรื่องราวของชาติในมิติที่กว้างและชัดเจนได้ในแนวทางเดียวกันกับพิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีน การจัดรูปแบบเนื้อหาและแบ่งประเด็นในการนำเสนอจากห้อง “จีนโบราณ” เป็นรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจสามารถที่จะนำมาปรับใช้กับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร เพื่อเสริมประสิทธิภาพทำให้เรื่องราวของชาติมีมุมมองที่น่าสนใจและมีประเด็นที่กว้างขวางขึ้น

2. เพิ่มสาระในป้ายบทนำและป้ายอธิบายรายละเอียดในนิทรรศการ ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวัน

หลักการจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ประการหนึ่งคือต้องพยายามให้ผู้ชมนิทรรศการสามารถเดินชมและเข้าใจเรื่องที่จัดแสดงได้ด้วยตัวเอง ดังนั้นป้ายคำอธิบายจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยเฉพาะป้ายบทนำหรือคำอธิบายเบื้องต้นที่จุดแรกของห้องนิทรรศการ ถือเป็นส่วนประกอบหลักที่พิพิธภัณฑ์จะให้ข้อมูลและสร้างความเข้าใจเรื่องราวที่จัดแสดงในแต่ละห้องได้ ซึ่งพิพิธภัณฑ์แห่งชาติทุกแห่งของจีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวันจัดป้ายบทนำและป้ายคำอธิบายในส่วนต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ ทุกห้องนิทรรศการ

3. เสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและความสนุกสนานเพื่อดึงดูดความสนใจ ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์แห่งชาติ เกาหลี

เกาหลีเป็นประเทศลงทุนทางด้านงบประมาณและใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์อย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนและดึงดูดความสนใจให้มีผู้เข้ามาชมนิทรรศการเพิ่มมากขึ้น เริ่มจากนโยบายเปิดให้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ทั่วประเทศโดยไม่เก็บค่าเข้าชมตั้งแต่ ค.ศ. 2008 (Kim, Y. S,, 2016) ที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือรัฐบาลพยายามรณรงค์ให้ประชาชนสนใจวัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์มากขึ้น จึงกำหนดให้ทุกวันพุธสุดท้ายของเดือนเป็นวันแห่งวัฒนธรรม “Culture Day” เริ่มตั้งแต่เดือน มกราคม ค.ศ. 2014 นอกจากนี้ ในวันพุธและเสาร์ พิพิธภัณฑ์ทั่วประเทศจะขยายเวลาเปิดให้บริการถึงเวลา 21.00 น. เพื่อเปิดโอกาสให้คนกลุ่มต่าง ๆ ได้มีโอกาสเดินทางมาชมนิทรรศการในเวลาที่มากขึ้น (Kim, K. Y., 2016)

นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเกาหลี ยังจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเข้ามาศึกษาประวัติศาสตร์ในพิพิธภัณฑ์ตามแนวคิดสมัยใหม่ที่เรียกว่า 3Es คือ Entertainment, Education และ Experience กล่าวคือ นักเรียนผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์มีความสนุกสนาน (Entertainment) ในการเรียนรู้ ซึ่งพิพิธภัณฑ์แห่งชาติเกาหลีได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกไว้อย่างครบครันราวกับสถานบันเทิง แต่สิ่งที่ได้คือความรู้ (Education) ซึ่งพิพิธภัณฑ์แห่งชาติเกาหลีเป็นสถานที่เรียนรู้นอกชั้นเรียน มีนิทรรศการและกิจกรรมให้ผู้เข้าชมได้จดจำ ค้นพบและสร้างจินตนาการแก่ผู้เข้าชม ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ (Experience) โดยจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเติมเต็ม

ประสบการณ์ให้แก่ผู้ชม เครื่องเล่นประกอบความรู้ เสริมการเรียนรู้ที่สัมผัส ทดสอบ หรือทดลองได้ จึงกล่าวได้ว่านโยบายสนับสนุนด้านพิพิธภัณฑ์ของรัฐบาลเกาหลีมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

4. เพิ่มเติมพื้นที่พิเศษสำหรับให้ความรู้ประวัติศาสตร์เบื้องต้น เพื่อให้เห็นทั้งภาพรวมและความน่าสนใจ ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์จีน เกาหลี ญี่ปุ่น และไต้หวัน

เนื่องด้วยพิพิธภัณฑ์แห่งชาติมีบทบาทสำคัญในการบอกเล่าประวัติศาสตร์ที่ครอบคลุมระยะเวลายาวนานหลายพันปี ดังนั้นพิพิธภัณฑ์ส่วนใหญ่จะมีพื้นที่ในจุดแรกของห้องนิทรรศการแสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ (Chronology /Timeline) ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของนิทรรศการที่จะให้ผู้เข้าชมสามารถลำดับเรื่องราว และมองภาพต่าง ๆ ได้อย่างเข้าใจมากขึ้น

แบบที่ 2 พิจารณาจากโครงสร้างโดยรวมทั้งจากพิพิธภัณฑ์แห่งชาติและพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติของ 4 ประเทศเพื่อขยายเวลาและเนื้อหาประวัติศาสตร์ให้มีความสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น

2.1 เพิ่มพื้นที่ห้องนิทรรศการใหม่ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์เดียวกัน ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีน ที่มีนิทรรศการ “จีนโบราณ” และ “เส้นทางแห่งการฟื้นฟู” อยู่ในอาคารเดียวกัน

2.2 ผนวกพิพิธภัณฑ์สำคัญ ๆ ในเขตเมืองหลวงเข้ามาอยู่ในระบบเดียวกัน ช่วยให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัวมากขึ้น รวมทั้งเรื่องราวที่นำเสนอในพิพิธภัณฑ์มีความหลากหลายน่าสนใจดังเช่น “ระบบพิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวัน” (National Taiwan Museum System)

2.3 สร้างพิพิธภัณฑ์ใหม่ จัดทำเป็นอุทยานพิพิธภัณฑ์ (Museum Park) เช่นเดียวกับพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติไต้หวัน ที่สร้างขึ้นบนพื้นที่ขนาดใหญ่ในจังหวัดไถหนานเมืองหลวงเก่า มีความสมบูรณ์ทั้งตัวอาคาร สภาพแวดล้อม และวิธีการจัดแสดง

แบบพิเศษ – พิพิธภัณฑ์เด็ก

การมี “พื้นที่พิเศษ” สำหรับเด็กในพิพิธภัณฑ์อาจจะถือได้ว่าเป็นเรื่องปกติในต่างประเทศ ซึ่งพิพิธภัณฑ์บางแห่งอาจจะทำเป็นระบบชัดเจนโดยตั้ง “พิพิธภัณฑ์เด็ก” ในฐานะที่ส่วนย่อยในพิพิธภัณฑ์หลัก

ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า เกาหลีเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับ “พิพิธภัณฑ์เด็ก” มากที่สุด โดยพิพิธภัณฑ์ 2 แห่งที่เป็นแหล่งข้อมูลของงานวิจัยชิ้นนี้ คือ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติเกาหลีและพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยแห่งชาติเกาหลีนั้น มี “พิพิธภัณฑ์เด็ก” เป็นส่วนหนึ่งรวมอยู่ในพิพิธภัณฑ์หลักด้วย ซึ่งเรื่องราวที่จัดแสดงใน “พิพิธภัณฑ์เด็ก” จะเป็นเรื่องราวและโครงเรื่องเดียวกันกับพิพิธภัณฑ์หลัก โดยจัดรูปแบบและสรุปย่อให้สามารถเข้าถึงและเข้าใจง่ายเหมาะสำหรับเด็ก

น่าสังเกตว่านอกจากเรื่องราวของ “ชาติ” แล้วพิพิธภัณฑ์ยังปลูกฝังแนวคิดที่เป็นประโยชน์สอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงในสังคมให้กับเด็ก เป็นการเตรียมคนที่จะเติบโตเป็นพลังสืบสานความเป็นชาติและความเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพให้กับสังคมต่อไป ภาพจริงที่ปรากฏในสังคมกับแนวคิดจากพิพิธภัณฑ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันและส่งเสริมกัน เช่น ความสนใจอย่างกระตือรือร้นที่จะหาความรู้ทั้งที่ในพิพิธภัณฑ์และสังคมทั่วไป หรือการให้ความสำคัญในการดูแลและรักษาธรรมชาติ เป็นต้น

ในท้ายที่สุด ไม่ว่าจะนำรูปแบบใดจากพิพิธภัณฑ์แห่งไหนมาเป็นต้นแบบแล้วปรับใช้ให้เหมาะสมทั้งกับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร หรืออาจจะรวมถึงพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติอื่น ๆ ก็ตาม สิ่งสำคัญที่จะต้องตระหนักถึงอีกประการหนึ่งคือความสะดวกในการเดินทางไปยังพิพิธภัณฑ์นั้น ๆ ถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนไม่เพียงแต่จะเดินทางไปถึง แต่ยังช่วยให้ได้รู้จักพิพิธภัณฑ์จากประสบการณ์จริงด้วย มีคำกล่าวไว้ว่า “...พิพิธภัณฑ์จะเกิดประโยชน์กับผู้คนก็ต่อเมื่อผู้คนเหล่านั้นใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑ์ และพวกเขาจะใช้บริการพิพิธภัณฑ์ก็ต่อเมื่อพวกเขารู้จักและให้ความสนใจในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งความสนใจเหล่านั้นจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อพิพิธภัณฑ์สามารถสื่อความหมายของสิ่งที่พวกเขาถือครองให้ผู้คนเหล่านี้เข้าถึงได้...” (Dean & Edson, 2013) ข้อความนี้อาจจะถูกตีความโดยหมายถึง การถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับโบราณวัตถุสิ่งของที่จัดแสดง นิทรรศการและอื่น ๆ อย่างไรก็ตามการทำให้ผู้คน “รู้จัก” พิพิธภัณฑ์ไม่ได้หมายถึง “การสื่อด้วยตัวอักษร” เท่านั้น แต่การที่ผู้คนได้รู้จักสถานที่และไปถึงสถานที่ได้ด้วยความสะดวกก็ถือว่าเป็นความจำเป็นที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน

ในงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่าทุกพิพิธภัณฑ์ที่ศึกษาให้ความสำคัญกับเรื่องการเดินทางเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือพิพิธภัณฑ์ทุกแห่งสามารถเดินทางไปถึงด้วยยานพาหนะเกือบทุกประเภท แม้แต่พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติไต้หวันที่สร้างขึ้นในเขตเมืองใหม่ที่อยู่ไกลจากใจกลางเมืองไถหนานก็สามารถเดินทางจากย่านใจกลางเมืองไปถึงภายในเวลา 1 ชั่วโมงโดยรถโดยสารประจำทางที่มีอยู่ทั่วไป ส่วนการเดินทางไปยังพิพิธภัณฑ์ที่น่าสนใจและทันสมัยมากที่สุดคือ การเดินทางไปยังพิพิธภัณฑ์แห่งชาติเกาหลี โดยรถไฟใต้ดินที่ทั้งสะดวกและทันสมัย รัฐบาลได้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง เช่น ปรับเส้นทางและย้ายประตูทางออกจากสถานีรถไฟฟ้าใต้ดินที่เคยอยู่นอกพิพิธภัณฑ์ให้ตรงเข้ามาอยู่ภายในพิพิธภัณฑ์ ทั้งหมดนี้ เป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเดินทางเป็นปัจจัยสำคัญทำให้คนรู้จักและสามารถที่จะเข้าถึงพิพิธภัณฑ์ได้ จึงเป็นองค์ประกอบที่รัฐบาลต้องให้ความสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

พิพิธภัณฑ์แห่งชาติภายใต้การดูแลของรัฐเป็นสถาบันที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานที่รวบรวม สิ่งของและวัตถุสะสม ที่ได้รับการคัดเลือกแล้ว เพื่อนำมาจัดแสดง จัดกลุ่มให้คำบรรยาย หรือแปรความหมาย เพื่อสะท้อนถึงคุณค่าทางความคิด ความรู้สึกในการเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และที่สำคัญที่สุดก็คือ การแสดงถึงลักษณะเฉพาะของความเป็นชาติ ซึ่งลักษณะเฉพาะที่พิพิธภัณฑ์นำเสนอจะเป็นปัจจัยเสริมสร้างความรู้สึกของการรวมตัว ความสามัคคี ความเข้าใจที่มีอยู่บนเส้นทางในระดับเดียวกัน และที่สำคัญคือทำให้รู้สึกเป็นชาติบนพื้นฐานและความสำเร็จร่วมกัน ดังนั้นรัฐควรที่จะต้องส่งเสริมให้มีความทันสมัยและก้าวหน้าต่อไป ในอนาคตพิพิธภัณฑ์ก็จะยิ่งมีความสำคัญเพิ่มขึ้นทั้งในฐานะแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับชาติอีกแห่งหนึ่ง มีผู้กล่าวถึงความตื่นตัวที่ทั่วโลกมีต่อพิพิธภัณฑ์ตั้งแต่ยุคเริ่มต้นจนถึงความสำคัญของพิพิธภัณฑ์ที่มีต่อสังคมโลกปัจจุบันว่า “...ในช่วงยุค 1980 มีความตื่นตัวในระดับนานาชาติในการสร้างพิพิธภัณฑ์ และมีผู้เข้าชมเพิ่มมากขึ้น พิพิธภัณฑ์กลายเป็นสถาบันที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวันและในแวดวงวิชาการ...” (Crane, 2000) และ “...ช่วงปลายศตวรรษที่ 20 ยากที่จะหาคนรู้หนังสือที่ไม่สนใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ และยากที่จะจินตนาการถึงโลกที่ปราศจากพิพิธภัณฑ์ได้ พิพิธภัณฑ์ปรากฏอยู่ในทุกหนทุกแห่ง และเป็นสถานที่ที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง...” (Crane, 2000)

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

ด้วยคุณค่า และพลังของพิพิธภัณฑ์ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และไต้หวันจึงใช้งบประมาณ และเวลาในการสร้างและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ของตนอย่างมากมายและจริงจัง ส่งผลให้ในปัจจุบันทั้ง 4 ประเทศมีพิพิธภัณฑ์ที่ทันสมัยอยู่ในอันดับต้น ๆ ของโลก ประเด็นสำคัญประการหนึ่งอันเป็นผลจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ประเทศดังกล่าวข้างต้นได้ใช้พิพิธภัณฑ์ในการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับชาติ ด้วยการให้ความรู้และสร้างแนวคิดของผู้คนให้อยู่บนเส้นทางเดียวกันมีความทรงจำเกี่ยวกับเรื่องของ “ชาติ” จากภาพที่พิพิธภัณฑ์นำเสนอ และในขณะที่พิพิธภัณฑ์มีบทบาทเพิ่มมากขึ้น การเรียนรู้ การเลือกรับและปรับเปลี่ยนข้อดีที่มีประโยชน์เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาระบบพิพิธภัณฑ์แห่งชาติของไทย จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ประเทศไทยน่าจะต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจัง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

Department of Fine Arts. (2004). (khrōngkān wichai rūang kāncatkān dān kān'okbæp phiphitthaphanthasathān hæng chat . Krung Thep... : rung sin kānphim 1977).

กรมศิลปากร. (2547). *โครงการวิจัยเรื่อง การจัดการด้านการออกแบบพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977).

Department of Fine Arts. (2005). nam chom phiphitthaphanthasathān hæng chat phra nakhon (Phim khrang thi ha) . Krung Thep... : 'Amarin Phrinting 'æ naphap litching .

กรมศิลปากร. (2548). *นำชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนพับลิชชิ่ง.

Thandee, D. (2012). khon Kaoli mummong chak khon phainai ('ekkasān wichakān mailek yisippæt) . Krung Thep... : sun Kaoli suksa Mahawitthayalai Ramkhamhæng .

ดำรงค์ ฐานดี. (2555). *คนเกาหลีมุมมองจากคนภายใน* (เอกสารวิชาการ หมายเลข 28). กรุงเทพฯ : ศูนย์เกาหลีศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Netromwong, D. (2010).phiphitthaphanthasathān hæng chat Kaoli . phiphitthaphan sān ,, 17 (2).

ดิษพงศ์ เนตรล้อมวงศ์. (2553). พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเกาหลี. *พิพิธภัณฑ์สาร, 17*(2).

Limsiri, N. (2013). santiphap læ khwam rak chat : khwamru læ mummong chak prawattisat songkhram nai phiphitthaphan Yipun Chin læ Kaoli (raingān phon kānwichai) . Krung Thep... : samnakngān kongthun sanapsanun kānwichai

นงลักษณ์ ลิ้มศิริ. (2556). *สันติภาพและความรักชาติ : ความรู้และมุมมองจากประวัติศาสตร์สงครามในพิพิธภัณฑ์ญี่ปุ่น จีน และเกาหลี* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

Impanusorn, P. (2012). het kœt nai ratchawong ching . Krung Thep... : chuan 'an .

ปกรณ์ ลิมปนุสรณ์. (2555). *เหตุเกิดในราชวงศ์ชิง*. กรุงเทพฯ : ชวนอ่าน.

Kruarattikan, S. and Mahatdhamobol, V. (2015). Taiwan nai khwamsamphan rawang prathet . Krung Thep... : samnakphim hæng Chulalongkornmahawitthayalai .

สิทธิพล เครือรัฐติกาล และวรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2558). *ไต้หวันในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาต่างประเทศ

Ambrose, T., & Paine, C. (1993). *Museum Basic*. London: Routledge.

Crane, S. A. (2000). *Museums and Memory*. California: Stanford University Press.

Dean, D., & Edson, G. (2013). *Handbook for Museums*. London: Routledge.

Hockx, M., & Strauss, J. (Eds.). (2005). *Culture in the Contemporary PRC (The China Quarterly Special Issue New Series, No. 6*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hunter, J. (2015, November 12). *National Museum of Korea in Seoul* [Web log]. Retrieved October 9, 2018 from https://blog.curious-cat-travel.net/2015/11/national-museum-of-korea-in-seoul/

Katana. (2015, November 12). 'Botero In China' opens at the National Museum of China in Beijing [Web log]. Retrieved October 9, 2018 from www.katanalondon.com/new/botero-in-chian-at-national-museum-of-china/

Knell, S., Aronsson, P., Amundsen, A. B., Barnes, A. J., Burch, S., Carter, J. ... Kirwan, A. (Eds.). (2011). *National Museums: New Studies from Around the World*. London: Routledge.

Lu, Z. (Ed.). (2011). *The National Museum of China*. Hong Kong: London Editions.

National Museum of Japanese History. (2007). *Rekihaku -The Future of History*. Chiba: National Museum of Japanese History.

National Museum of Japanese History. (2015). *National Museum of Japanese History Guidebook*. Chiba: National Museum of Japanese History.

National Museum of Korean Contemporary History. (n.d.). *National Museum of Korean Contemporary History.* Seoul: National Museum of Korean Contemporary History.

National Palace Museum. (2014). *Splendors of the National Palace Museum - A New Edition* (4th ed.). Taipei: National Palace Museum.

National Palace Museum. (2014). *Treasures of the National Palace Museum Guidebook* (2nd ed.). Taipei: Acoustiguide Asia.

National Taiwan Museum. (2011). *Introduction to National Taiwan Museum* (國立臺灣博物館簡介). Taipei: National Taiwan Museum.

National Taiwan Museum. (2013). *Introduction to National Taiwan Museum*. Taipei: National Taiwan Museum.

Park, Y. J. (1997). *Korea's National Museum and Colonial Experience*. Retrieved fromhttp://www.culturalsurvival.org/publications/culturalsurvivalquarterly/koreasnationalmuseum-and-colonial-experience

Podoler, G. (2017). The Past under the Shadow of the Present: The Case of the National Museum of Korean Contemporary History. *Asian Studies Review, 41*(3), pp. 424 - 440.

National Museum of China. *Project Overview*. Retrieved from http://en.chnmuseum.cn/english/tabid/536/ Default.aspx

The National Institutes for Cultural Heritage. (2015). *Tokyo National Museum*. Tokyo: Tokyo National Museum.

Zheng, L. (2015). *Politicised Cultural Exchanges and Signs of Contestation in Cross-Strait Relations Competing Meanings and Purposes of Culture*. (Master Thesis, Leiden University, Netherlands).

สัมภาษณ์

Chen Yu. (2017, April 6). ผู้อำนวยการฝ่ายนิทรรศการ 1 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจีน [บทสัมภาษณ์].

Chen Yu. (2017, April 6). Director of Exhibition 1, National Museum of China [interview].

Chen, Hurng Yu. (2016, February 19). ศาสตราจารย์สถาบันบัณฑิตเอเชียศึกษามหาวิทยาลัย Tamkang [บทสัมภาษณ์].

Chen, Hurng Yu. (2016, February 19). Professor, Graduate Institute of Asian Studies, Tamkang University [Interview]

Chiang, Ming Shan. (2017, March 8). ภัณฑารักษ์ หัวหน้าแผนกนิทรรศการ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติไต้หวัน [บทสัมภาษณ์].

Chiang, Ming Shan. (2017, March 8). Exhibition Division, Associate Curator & Chief National Museum of Taiwan History [interview].

Kim, Ki Yong. (2016, May 27). ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สำหรับเด็ก พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยแห่งชาติเกาหลี [บทสัมภาษณ์].

Kim, Ki Yong. (2016, May 27). Director of Children's museum, National Museum of Korea Contemporary History [interview].

Kim, Kwon Jung. (2016, May 27 and 2016, December 16). ภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ร่วมสมัยแห่งชาติเกาหลี [บทสัมภาษณ์].

Kim, Kwon Jung. (2016, May 27 and 2016, December 16). Curator National Museum of Korea Contemporary History [interview].

Kim, Yeon Shin (2016, May 27). ประชาสัมพันธ์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเกาหลี [บทสัมภาษณ์].

Kim, Yeon Shin (2016, May 27). Public Relations National Museum of Korea [interview].

Tsubakizaka, Nobuya. (2015, November 24). รองหัวหน้าฝ่ายบริหารโครงการพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติญี่ปุ่น [บทสัมภาษณ์].

Tsubakizaka, Nobuya. (2015, November 24). Deputy Chief of Museum Project Management National Museum of Japanese History [interview].

Tani, Toyonobu. (2015, November 25). ผู้อำนวยการฝ่ายวิจัยด้านภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติโตเกียว [บทสัมภาษณ์].

Tani, Toyonobu. (2015, November 25). Director of Curatorial Research Dept. Tokyo National Museum [interview].

Wu, Chia Chi. (2017, March 1). หัวหน้าฝ่ายแผนงานและฝ่ายนิทรรศการ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติไต้หวัน [บทสัมภาษณ์].

Wu, Chia Chi. (2017, March 1). Chef of Exhibition & Planning Dept. National Museum of Taiwan History [interview].

Inoue, Youichi. (2016, November 16). ผู้อำนวยการฝ่ายวางแผนภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์แห่งชาติโตเกียว [บทสัมภาษณ์].

Inoue, Youichi. (2016, November 16). Director of Curator Planning Dept Tokyo National Museum [interview].